

RÅDHUSET.

Utdrag ur Bohlins minneskrift 1919

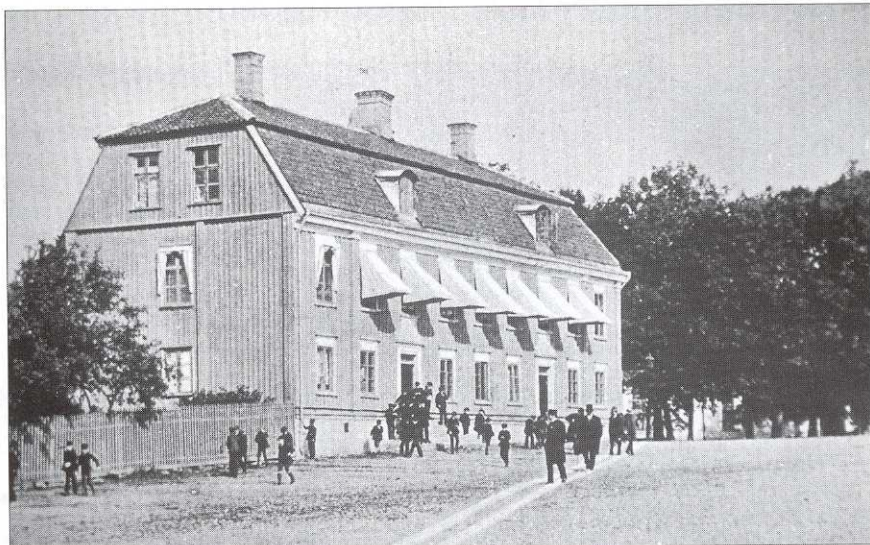
Under de första åren af sin tillvaro lärer vår stad ha saknat rådhus. I det protokoll, som skildrar kontroversen mellan borgmästaren Nils Andersson och borgaren Tolle Ingelsson den 12 nov. 1625 såges uttryckligen, att de båda stridslystna männen kommit i ordskifte, då Nils »hade uppsökt en Belegenn Plass thill dennes Räädhstufwu skulle stå». Vid den tiden fanns alltså här intet rådhus, utan hölls rådstufvu i någon mera tillfällig hyrd eller eljes upplåten lokal.

År 1630 synes nämnda brist vara afhjälpt. I det spännande dramat mellan Nils Andersson och stadens magistrat förekommo upprepade gånger uttrycken »gå upp på rådstugan», »gå ned af rådstufvan». Nils Andersson hotar ju också att »kasta ut Tolle Ingesson genom rådstufvufönstret». Det är icke troligt, att dylika uttryck användts, om inte ett verkligt rådhus funnits. Rådhusfrågan synes ha varit så pass aktuell den gången, då Nils Andersson var ute för att uppsöka »en Belegenn Plass», att ett rådhus uppförts någon gång under de följande fem åren. Den 8 juni 1627 omtalas en sak, som blifvit angifven på »Råstugan i Alingsås», hvilket tycks visa att rådhuset då fanns. Följande märkliga notis i domboken för år 1631 sätter rådhusets tillvaro utom allt tvivel: »Dagen före julafton hölls rådstuga i Göstaff Perssons nattstuga, effter de icke kunde gå uppå Rådhusett för starka wintrens Stora Kööldh skuuldh».

Bilden i Dahlbergs Svecia uppger sig äfven för oss presentera vår stads, »Curia» eller rådhus i äldre tider. Vi se där ett i jämförelse med de öfriga storsättligt hus, som med två våningar höjer sig öfver de kringliggande. Taket är ett »walmtak» med vimpelprydd takryttare och smärre vimplar i takspetsarne samt hufvar vid takfoten. En utbyggnad med sadeltak tyckes föreställa trapphus att döma af den höga rundbågiga dörr, som skyttar fram öfver hustaken. Mer än ett tjugotal fönster finnas antydda på de sidor af byggnaden, som äro vända mot åskådaren. På takryttarens sydsida finnes antydning om en urtafla.

Om ur funnits på rådhuset är minst sagt ovisst. Räkenskapen för 1679 talar om en post »Bräder, Spjror, Spjåk och annan nödighet till kläckans oprättande på Rådståffwun», men därmed åsyftas sannolikt en ringklocka till menighetens sammankallande.

Vi ha starka skäl att betvivla denna bilds verklighetstrohet. Som vi snart skola se, motsvarar den ståtliga rådhusbilden ingalunda förhållandena un-

Rådhuset omkring 1890

der de sista åren af 1600.talet. Mycket kan ju hända på några decennier, och det är ju tänkbart, att det äldsta rådhuset försvunnit t. ex. genom en eldsvåda. Men gent emot ett sådant antagande må framhållas det otroliga i att det dåtida Alingsås skulle ha måktat kosta på sig en sådan rådhusbyggnad. Enligt 1638 års mantalslängd hade staden inalles 72 mantalsskrifna borgare, änkor inbegripna; år 1675 »medh enkiör 69 man». Mantalslängden för 1682 upptager 76 »mantahl», således ingen nämnvärd ökning. År 1683, då drängar och pigor uppfördes i mantalslängden, steg mantalet till 104. Till dessa siffror passar vida bättre den tämligen enkla rådstuga, som bevisligen fanns år 1696, än det ansenliga rådhus, hvarmed Sveciabilden statar.

När borgmästaren Ulrik Paulin år 1696 tillträdde sitt ämbete i Alingsås, fann han rådhuset i så uselt skick, att han strax föranstaltade om dess reparation. Huset befanns »bristfälligt till taket», »gaflarne skredne uthur sitt Rätta lagh», »fönstren i »Cämnräs Cammaren» voro »alldeles fördärfwade», »fönstren i förstugan voro »och mycket ofärdige» och »skullarne öfver Rådstuguboderna mehrendels fördärfwade». År 1697 inköpte till »Taktäckningen: 3 Skieppund näfwer, 1,000 Torf, 5 Mullkloffvar och 16 Mullkrookar». Längre fram anskaffades »400 Torff till Taktäckningen på Rådstugan och »till skullarna öfver Rådstuguboderna. »10 sextumspik, sex tolfte bräder och 400 läktspek». Samma år 1697 skreds till arbetet. Timmermännen Anders Arfwidsson och Arwid i Nohaga »ordinerade arbetet både med dhe skredne gaafvars till tillrätta skrufwande och vid Taktäckningen», Johan Nilsson, snickare, byggde skullen, och en del af borgerskapet, som sammankallats, om-täckta taket. Till »mödolön» härför

fingo dessa senare »Een half Tunna öhl». Nu skaffades en »ansenlig hengelås för Cämnräs Cammarsdhören» samt »behörige korsjärn till fönstergluggarne» i denna kammare, »hwarest både båtsmäns munteringe-rna och annat angeläget kommer att förwaras».

I kostnadsförslaget för denna reparation uppgifves att »vtj Rådstugun finnes 3:ne fönstergluggar, 3:ne fönster i hvarie glugg, ett fönster i hwar glugg med gångjärn och hakar, i Cämnräs Cammaren en fönsterglugg med 3:ne fönsterhuhl» och i förstugan 3:ne fönster. Af dessa blefvo fönstren i kämnarskammaren »å nyo gjorde, i de öfriga ersattes »16 bräcklige Rutor».

Den 5 juli 1608 kvitterar snickaren Johan Nilsson en räkning å 2 daler smt » för en giord skulle krlng Rådstugun».

Samma år kvitteras räkningar för en del andra reparationer. Per Böcker och Olof Gunnarsson ha erhållit 4 daler 16 öre s:mt »till wählförtiänt arbetslön för Rådstugugolfwets Trätzninh», hvartil inköpts 6 tolfte bräder, 4 kärvar långhalm, 200 torf och 4 lass »måss». Murmästaren Anund Giöstasson i Hemsjö har i arbetslön fått 2 daler s:mt för »een Spijs och korstens opmurande i Rådhuset här i staden, hwarest tillförne ingen Spijs wahrit». Om beskaffenheten af denna spis kan man få en föreställning, när man ser, att därtill åtgått förutom ler. och sten »en breda till spijssyller, Een jernstång vid hwälfnigen, Ett jernspiell med jernformer, een och 1/2 skieppa hwitt lim».

Alldenstund vid de två frimarknaderna, Birgitta- och Luciamarknaden, bodepenningar upptogos och bokför-

Fortsättning nästa sida

